

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja
LsN Liisa Leppävirta

12.11.2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 116/2025 vp)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikon asiassa. Oikeusministeriö on antanut esityksestä sen valmisteluvaiheessa lausunnon. Osa oikeusministeriön lausunnossa esitetyistä huomioista oli luonteeltaan valtiosääntöoikeudellisia. Hallituksen esitys on lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Oikeusministeriö toteaa, että esitykseen on tehty vain vähän muutoksia esityksen jatkovalmistelussa. Oikeusministeriö kiinnittää valiokunnan huomiota vielä seuraaviin esityksen ehdotuksiin.

Esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksessa 16 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisäystä, jonka mukaan toimeentulotuen osuus asunnon vuokrasta maksettaisiin suoraan vuokranantajalle, jos saman asunnon vuokravakuus on myönnetty osana perustoimeentulotukea. Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on katsottu, että ”ehdotus liittyy tältä osin myös perustuslain 19 §:n 4 momentin mukaiseen julkisen vallan tehtävään edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Ehdotus liittyy myös perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaiseen oikeuteen, johon kuuluu esimerkiksi terveyden ja elinkyvyn kannalta välttämättömän asunnon järjestäminen. Ehdotuksella pyritään suojaamaan henkilön asumisen pysyvyyttä.”.

Oikeusministeriö kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on käytännössään arvioinut asumistuen maksamista suoraan vuokranantajalle koskevia säännösehdoituksia. Valiokunta on pitänyt kyseisessä sääntely-yhteydessä keskeisenä yksilön oman elämänhallinnan edistämisen kannalta muun muassa sitä, että tuen maksamista vuokranantajalle koskevasta järjestelystä voi päästä asianmukaisesti menettelemällä eroon (PeVL 17/2014 vp ja PeVL 10/2011 vp).

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Mikäli toimeentulotuen osalta ehdotettua järjestelyä pidetään valtiosääntöisesti mahdollisena, oikeusministeriö kiinnittää mietintövaliokunnan huomiota kuitenkin siihen, että salassapidon murtava säännös ei ole laadittu tavanomaisella tavalla.

Siirrettäessä maksu vuokranantaja saa ajankohtaisesti samalla salassa pidettäväksi säädetyn tiedon siitä, että vuokralainen on saanut toimeentulotukea vuokranmaksuun. Esityksestä ei ilmene, mihin salassa pidettävän tiedon antaminen perustuisi. Vaikuttaisi siltä, että salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta ei esityksessä erikseen säädettäisi, vaan se ilmeisesti perustuisi ehdotettuun 16 §:n 2 momentin säännökseen. Säättämisyjärjestysperusteluissa ei ole varsinaisesti arvioitu ehdotettavan säännöksen suhdetta perustuslakivaliokunnan salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevaan lausuntokäytäntöön, vaikka kyseinen lausuntokäytäntö on esityksessä tunnistettu.

Ehdotetusta säännöksestä ei yksiselitteisesti ilmene, että jatkossa Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa vuokranantajalle tieto vuokralaisen sosiaalihuollon jatkuvasta asiakkuudesta osana toimeentulotuen maksua silloin, kun vuokravakuus on myönnetty osana Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea. Oikeusministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi, tulisiko salassa pidettävän tiedon luovuttamisoikeudesta säätää yksityiskohtaisemmin esimerkiksi siten, että pykälässä säädettäisiin, että ”Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa vuokranantajalle tieto vuokralaisen sosiaalihuollon asiakkuudesta osana toimeentulotuen maksua, silloin kun vuokravakuus on myönnetty osana Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea.”. Tämä selventäisi myös sitä lähtökohtaa, että vuokranantajalla olisi salassapitovelvollisuus saamastaan salassa pidettävästä tiedosta.

Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi mietintövaliokunnan huomiota seuraavien esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotettavien tiedonsaantioikeussäännösten selkeyteen, millä voi olla vaikutusta säännösten soveltamisen kannalta.

Oikeusministeriö kiinnittää edelleen huomiota tarpeeseen täsmentää esityksessä muutettavaksi ehdotettavaa toimeentulotukilain 18 a §:n 2 momenttia. Ehdotettavan säännöksen mukaan, mitä asiakastietolain 64 §:n 1, 3 ja 4 momentissa säädetään viranomaisen oikeudesta saada tietoja salassapitosäännösten estämättä, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada tässä laissa tarkoitettujen toimeentulotukitehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja. Oikeusministeriö toteaa, ettei ole syytä säätää Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudesta Kansaneläkelaitokselta. Lisäksi toimeentulotukilain 18 a §:n 1 momentissa säädetään jo nykyisellään Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudesta veroviranomaiselta toimeentulotukiasian käsittelemistä varten. Vaikuttaisi siten perustellulta poistaa säännöksestä viittaus asiakastietolain 64 §:n 3 ja 4 momenttiin.

Sääntelyn selkeyden ja täsmällisyyden vuoksi oikeusministeriö esittää lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan harkittavaksi ehdotetun säännöksen olennaista täsmentämistä siten, että Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeudesta toimeentulotukitehtäviensä hoitamiseksi säädettäisiin suoraan toimeentulotukilain 18 a §:n 2 momentissa viittaamatta asiakastietolain 64 §:n sääntelyyn. Esimerkiksi seuraavasti: ”Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten estämättä ja maksutta valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta sekä koulutuksen järjestäjältä sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat toimeentulotuen hakijaa tai saajaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä Kansaneläkelaitoksen käsiteltävänä olevan toimeentulotukiasian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi.”.

Oikeusministeriö kiinnitti esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa huomiota myös toimeentulotukilaissa säädettäväksi ehdotettuun hyvinvointialueen tiedonsaantioikeuteen rahalaitoksilta. Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 g §:ään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jonka mukaan Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada tietoja rahalaitoksilta sovellettaisiin myös hyvinvointialueen oikeuteen saada rahalaitoksilta toimeentulotukitehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja. Oikeusministeriö toistaa tältä osin lausunnossa esittämänsä huomiot viittaukseen perustuvan sääntelytavan epätarkkuudesta ja tarpeesta täsmentää hyvinvointialueen rahalaitoksiin kohdistuvaa tiedonsaantioikeutta säännöksessä siten, että siitä kävisi ilmi, mihin tarkoituksiin hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisen tiedonsaantioikeus rahalaitoksilta kohdistuisi ja siihen sovellettavat edellytykset. Oikeusministeriö esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan harkittavaksi ehdotetun säännöksen olennaista täsmentämistä esimerkiksi seuraavasti: "Hyvinvointialueen sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten estämättä ja maksutta käsiteltävänä olevan toimeentulotukiasian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi välttämättömät sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot rahalaitoksilta koskien toimeentulotuen hakijaa tai saajaa, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä toimeentulotuen hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Pyyntö tietojen saamiseksi tulee esittää kirjallisena. Pyyntöä esittämistä koskevan päätöksen on oikeutettu tekemään sosiaalipalveluiden järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen määräämä sosiaalihuollon viranhaltija. Ennen pyynnön esittämistä hakijalle tai saajalle on annettava siitä tieto."